

Марина Тюхляєва,
старший викладач кафедри обліку в кредитних і
бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ВРАХУВАННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІД ЧАС ПЕРВІСНОГО ВИЗНАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ АБО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА СПРАВЕДЛИВОЮ ВАРТІСТЮ У БАНКАХ

Врахування положень міжнародних стандартів фінансової звітності у вітчизняному законодавстві зумовлює потребу у забезпеченні відкритості та прозорості фінансової звітності. Економічна криза, проблеми фінансового сектора економіки суттєво змінюють підходи до формування інформації у системі бухгалтерського обліку процедури якої не повною мірою відповідають вимогам і критеріям МСФЗ. Зміни положень МСФЗ ускладнюють облікові методики, тому в підходах необхідно урахувувати ринкові механізми господарювання, а також визнавати фінансові інструменти за їх справедливою вартістю.

Проблемою для банків є вимоги щодо оцінки фінансових активів і відображення інформації про ризики у фінансової звітності. НБУ пропонує методику застосування моделі понесених збитків, в основі якої — оцінка дисконтованих майбутніх грошових потоків, скоригованих з урахуванням впливу збиткових подій, що вже відбулися, відповідно до принципу нарахування доходів і витрат

Справедлива вартість — це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передавання зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату операції [1]. Внесені зміни до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [2] стосуються характеристики рахунків нарахованих доходів/витрат і прострочених доходів за всіма активними операціями, які отримали характеристику активно-пасивних. Це стосується також рахунків процентних витрат. Це уможливить здійснення коригування доходів банку за активами, за якими визнано зменшення корисності. Пояснення щодо зміни характеристики цих рахунків наведено у Листі НБУ [3]. Пояснимо зміну характеристики цих рахунків на прикладі рахунків обліку кредитних і депозитних операцій [4].

Нижче наведено порядок відображення суми дисконту (премії) як приклад відображення операцій, що виникають через різниці в процентних ставках за рахунками груп 206, 161.

Відображено в обліку суму дисконту, що виникає через відхилення процентних ставок кредитування (номінальна 18 %, ринкова 20 %)

Дебет рахунку «Витрати під час первісного визнання фінансових активів за вартістю нижчою або вищою, ніж справедлива» (7390).

Кредит рахунку «Неамортизований дисконт за кредитами а поточну діяльність, що надані СГ» (2006)

Амортизація дисконту протягом дії кредитної угоди обліковується записом:

Дебет рахунку «Неамортизований дисконт за кредитами а поточну діяльність, що надані СГ» (2066).

Кредит рахунку «Процентні доходи за кредитами в поточну діяльність, що надані СГ» (6026).

Якщо кредит СГ на поточні потреби надається за номінальною ставкою 20 % при ринковій 18 %, то в обліку фіксується премія:

Дебет рахунку «Неамортизована премія за кредитами в поточну діяльність, що надані СГ» (2065)

Кредит рахунку «Дохід під час первісного визнання фінансових активів за вартістю вищою або нижчою ніж справедлива» (6390), відповідно амортизації премії відповідає запис:

Дебет рахунку «Процентні доходи за кредитами в поточну діяльність, що надані СГ» (6026)

Кредит рахунку «Неамортизована премія за кредитами в поточну діяльність, що надані СГ» (2065).

Зазначені підходи також ураховуються в методиці обліку зобов'язань банку. Якщо депозитний вклад залучено від іншого банку за номінальною ставкою 18 %, а ринкова складає 20 %, то в обліку фіксується дисконт:

Дебет рахунку «Неамортизований дисконт за строковими вкладками інших банків» (1616)

Кредит рахунку «Дохід під час первісного визнання фінансових зобов'язань за вартістю нижчою або вищою ніж справедлива» (6398), далі сума дисконту підпадає під процедуру амортизації дисконту:

Дебет рахунку «Процентні витрати за короткостроковими вкладками інших банків» (7012)

Кредит рахунку «Неамортизований дисконт за строковими вкладками інших банків» (1616)

За протилежної ситуації (номінальна 20 %, ринкова 18 %) в обліку фіксуємо премію, що підтверджується записом:

Дебет 7398 А «Витрати під час первісного визнання фінансових зобов'язань за вартістю нижчою або вищою ніж справедлива».

Кредит 1615П»Неамортизована премія за строковими вкладками інших банків

відповідно амортизації премії відповідає запис:

Дебет 1615П»Неамортизована премія за строковими вкладками інших банків»

Кредит 7012 АП «Процентні витрати за короткостроковими вкладками інших банків»

Певна річ, описані облікові процедури поширюються також на операції з розміщення депозитів в інших банках, відкриття депозитних рахунків для клієнтів банку, операцій з отримання кредитів від інших банків.

Операції по відображенню різниць у процентних ставках виконуються на дату розрахунку, але на дату балансу ринкова (справедлива) вартість може суттєво змінитися.

Переглядаючи попередні оцінки сум платежів і надходжень за фінансовими інструментами, банк повинен здійснити коригування балансової вартості фінансового активу чи фінансового зобов'язання для відображення фактичних і переглянутих попередньо оцінених грошових потоків. Сума коригування визначається як різниця між балансовою вартістю фінансового інструменту та теперішньою вартістю переглянутих попередньо оцінених майбутніх грошових потоків, дисконтованих за первісною ефективною ставкою відсотка цього фінансового інструменту. Для фінансових інструментів з плаваючою процентною ставкою застосовується ефективна ставка відсотка, що була розрахована під час останньої зміни номінальної процентної ставки відповідно до нових умов. Сума коригування визнається як процентний дохід або витрати, якщо зміна попередньої оцінки грошових потоків не пов'язана зі зменшенням корисності фінансового активу (групи фінансових активів).

Список використаної літератури

1. Постанова Правління НБУ «Про затвердження змін до Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» від 22.06.2015 р. № 403.

2. План рахунків бухгалтерського обліку банків України від 17.06.2004 р. №280 зі змінами (редакція від 16.06.2016р.) // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності — 2004. — Вип. 9.

3. Лист НБУ від 25.06.2015 р. № 60-09011/43968.

4. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резерву під кредитні ризики в банках України від 27.12.2007 р. № 481.